

JEDNOTNÝ SVAZ ČESKÝCH ZEMĚDĚLCŮ

RENATA KUPROVÁ

Druhá republika přinesla po letech stability v organizaci zemědělců první změny. Opatřením č. 254/1938 Sb. ze dne 27. října 1938¹ zrušil stálý výbor Národního shromáždění Republiky československé dosavadní české a německé odbory zemědělských rad v Praze a v Brně, zřízené podle zákona č. 20 ze dne 20. března 1891 českého zemského zákoníku o zemědělské radě České a podle zákona č. 40 ze dne 19. 5. 1897 moravského z. z. o zemědělské radě pro markrabství Moravské. Tímto opatřením byla zároveň ustavena v zemi České pro české a jiné neněmecké zemědělce Česká zemědělská rada v Praze, v zemi Moravskoslezské pro české a jiné neněmecké zemědělce Česká zemědělská rada v Brně a pro německé zemědělce hospodařící na celém území Protektorátu Čechy a Morava Německá zemědělská rada v Brně. Toto opatření doplňovalo vládní nařízení č. 199/1939 Sb. ze dne 4. 7. 1939.

Vládním nařízením č. 294/1942 Sb. o organizaci zemědělství a lesnictví ze dne 22. 8. 1942 bylo rozhodnuto o založení Svazu zemědělství a lesnictví (*Verband für Land- und Forstwirtschaft für Böhmen und Mähren*). Zemědělské organizace vzniklé podle vládního nařízení z roku 1938 zanikly.

Svaz zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu se členil na Zemský svaz zemědělství a lesnictví pro Čechy v Praze² a Zemský svaz zemědělství a lesnictví pro Moravu v Brně,³ okresní spolky zemědělství a lesnictví a místní spolky zemědělství a lesnictví.

Prvním předsedou SZL se stal Adolf Hrubý.⁴

Po skončení války v roce 1945 došlo k vytvoření národního výboru na půdě Svazu zemědělství a lesnictví. Ten zahájil očistu vedení od kolaborantů.⁵ Důležitost centrálně řízené organizace pro fungování poválečného zemědělství nebyla zpochybňována, a to ani ministrem zemědělství Júliem Ďurišem.⁶

---

1 Opatření č. 254/1938 Sbírky zákonů a nařízení ze dne 27. 10. 1938, kterým se činí některé změny v organizaci zemědělských rad v Praze a v Brně a kterými se ruší Slezská zemědělská rada.

2 Viz Národní archiv (NA), fond Svaz zemědělství a lesnictví, Praha.

3 Viz Moravský zemský archiv v Brně, fond Zemský svaz pro zemědělství a lesnictví Brno.

4 Adolf Hrubý (1893–1951) byl v letech 1942–1945 také protektorátním ministrem zemědělství.

5 NA, fond Jednotný svaz českých zemědělců, Praha (JSCZ), inv. č. 191, kart. 23; tamtéž, inv. č. 409, kart. 137.

6 Július Ďuriš (1904–1986) byl ministrem zemědělství od 4. 4. 1945 do 10. 9. 1951.

Ministr Ďuriš svolal 28. května 1945 zástupce všech politických stran Národní fronty a předložil jim vyhlášku o zrušení Svazu zemědělství a lesnictví⁷ a zároveň návrh na zvolení přípravného výboru Jednotného svazu českých zemědělců, který jej nahradí. Tato vyhláška ministerstva zemědělství byla publikována týž den a Svaz zemědělství a lesnictví v ní byl označen za nacistický orgán. Ministr proto nařídil jeho likvidaci, tímto úkolem pověřil nově zřízenou likvidační komisi. Předsedou likvidační komise jmenoval Josefa Nepomuckého.⁸ Zároveň nařídil, aby všechny složky, a to i ústředí Svazu zemědělství a lesnictví vykonávaly svoji činnost až do dne, který ministr určí.

Na téže poradě⁹ byl jmenován přípravný výbor Jednotného svazu českých zemědělců:

Předseda Václav Mikuláš,¹⁰ který byl bývalým předsedou Ústřední jednoty československých malozemědělců¹¹ za Československou stranu národně socialistickou,

I. místopředseda Ing. Rostislav Sochorec,¹² zemědělec, bývalý ústřední jednatel Svazu československých lidových zemědělců na Moravě, za Československou stranu lidovou,

II. místopředseda Antonín Černý,¹³ zemědělec, předseda Ústředního svazu domkářů a maloročníků, za Československou sociálně demokratickou stranu,

III. místopředseda Josef Nepomucký, zemědělec, bývalý předseda Svazu domkářů, malých a středních rolníků, za Komunistickou stranu Československa,

jednatel Bohumil Hrbek, bývalý generální tajemník Ústřední jednoty čl. malozemědělců za Československou stranu národně socialistickou,

7 Úřední list č. 12/1945, Vyhláška č. 11 ze dne 29. 5. 1945. Znění této vyhlášky o zrušení Svazu zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu: „Svaz zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu byl vybudován Němci na zásadách totalitního režimu a sloužil protičeské válečné politice nacistů. Poněvadž celý jeho duch, organizační struktura i vedení odporují demokratickým zásadám svobodné, lidové Československé republiky, vyhláší: čl. I. Nařizují likvidaci Svazu zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu a všech jeho složek. čl. II. Likvidaci provede podle daných směrnic likvidační komise mnou jmenovaná. čl. III. Činnost svazu zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu a všech jeho složek prozatím pokračuje za dozoru likvidační komise do dne, který určím.“

8 Josef Nepomucký, (1897–1972), poslancem NS byl v letech 1935–1938, 1945–1968, poslancem FS 1969–1971. Ministrem zemědělství byl v letech 1951–1953.

9 NA, fond Július Ďuriš, nezpracováno. Edice také Pšeničková, Jana: Zemědělské družstevnictví: Kolektivizace zemědělství. Podmínky pro vznik JZD 1945. Praha 2003, s. 35–36 (Edice dokumentů Státního ústředního archivu v Praze).

10 Václav Mikuláš (1886–1964) byl poslancem NS již od roku 1923 do r. 1939 a od r. 1945 do roku 1950, kdy se vzdal funkce.

11 Ve funkci předsedy Ústřední jednoty československých malozemědělců byl od roku 1924 do roku 1940.

12 Ing. Rostislav Sochorec (1900–1948). Poslancem ÚNS byl v letech 1946–1947. Byl 23. 2. 1948 zatčen na jednání JSČZ, zemřel za nevyjasněných okolností v psychiatrické léčebně 13. 5. 1948. Viz Kol. aut.: Politické strany 1938–2004. Brno 2005.

13 Antonín Černý (1881–?) v letech 1920–1925 poslancem NS. Také od roku 1920 byl předsedou Ústředního svazu domkářů – maloročníků v Kobyliších.

pokladník Dr. Josef Novák,¹⁴ úřadující místopředseda Svazu katolických zemědělců v Čechách, za Československou stranu lidovou,

generální tajemník Antonín Volavka,¹⁵ bývalý redaktor „Odboje pracujících venkova“¹⁶ za Komunistickou stranu Československa,

a zapisovatel Antonín Kekus,¹⁷ za Českou stranu sociálně demokratickou.

Ministr zemědělství vyhlásil jmenování přípravného výboru Jednotného svazu českých zemědělců výnosem č. j. 32867/I-5-1945 ze dne 28. 5. 1945.¹⁸ Do svých funkcí byli členové přípravného výboru uvedeni dne 30. 5. 1945 na shromáždění zaměstnanců Svazu zemědělství a lesnictví.

Ze schůze, kterou řídil předseda likvidační komise Svazu zemědělství a lesnictví Josef Nepomucký, vzešlo programové prohlášení, které vyzývalo české zemědělce k budování Jednotného svazu českých zemědělců.¹⁹ Dále byly vyhlášeny směrnice pro ustavení místních skupin Jednotného svazu českých zemědělců.

Očista zaměstnanců likvidovaného Svazu zemědělství a lesnictví a ustavení sítě místních a okresních organizací Jednotného svazu českých zemědělců pokračovala v dalších měsících roku 1945. Poprvé se JSČZ představil dne 2. června 1945 vydáním prvního čísla Zemědělských novin²⁰ a na veřejnosti 1. července 1945 jako pořadatel národní manifestace,²¹ pořádané k vyhlášení dekretu prezidenta republiky o konfiskaci půdy.²²

Předsednictvo přípravného výboru Jednotného svazu českých zemědělců oznámilo, že likvidace zrušeného Svazu zemědělství a lesnictví bude ukončena dne 31. prosince 1945, a že 1. ledna 1946 zahajuje činnost Jednotný svaz českých zemědělců. Toto rozhodnutí sdělil svým složkám oběžníkem ze dne 18. prosince 1945, kde mimo jiné také konstatuje, že většina místních organizací již opustila staré označení Svaz zemědělství a lesnictví a přijala nové označení Jednotný svaz českých zemědělců.²³

14 Dr. Josef Novák (1888–1970) poslancem NS v letech 1925–1939 a 1945–1948. Po únoru 1948 odešel z politického života.

15 Antonín Volavka (1907–1955) poslancem NS v letech 1948 – 1954. V této době se také stal náměstkem Státního úřadu plánovacího a šéfredaktorem Státního zemědělského nakladatelství.

16 První ročník časopisu vyšel v roce 1933.

17 Antonín Kekus (1899–1977) byl také tajemníkem ČSSD v Brně.

18 Viz Úřední list Československé republiky č. 12, ze dne 29. 5. 1945.

19 Budujeme jednotný svaz českých zemědělců: sbírka dokumentů. V Praze: Přípravný výbor jednotného svazu českých zemědělců, [1945], 29 s.

20 Více Jech, Karel: *Probuzená vesnice*. Praha 1963, s. 35–40.

21 *Odcíňujeme Bílou horu: proslovy z manifestace na Bílé hoře dne 1. července 1945*. Praha 1945, 29 s.

22 Dekret 12/1945 Sb. Dekret prezidenta republiky ze dne 21. června 1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, částka 7.

23 Ministerstvo zemědělství však ukončení likvidace Svazu zemědělství a lesnictví pro Čechy a Moravu ke dni 31. 12. 1945 nepovolilo. Takové rozhodnutí podmiňovalo přijetím zákona o JSČZ. Ministerstvo financí však i za těchto okolností dalo souhlas s vyplácením příspěvků z veřejných prostředků Přípravnému výboru JSČZ. Tato rozhodnutí byla sdělena Přípravnému výboru JSČZ dne 25. 1. 1946. NA, JSČZ, sign. 118, kart. 1.

Počátkem roku 1946 tedy funguje již jen JSČZ, který se prohlašuje nástupcem Svazu lesnictví a zemědělství, ale stále není ustanoven zákonem. Činnost JSČZ byla tedy akceptována přes to, že svaz de jure neexistoval. Některé jiné zákony hovoří o JSČZ jako o právně existující organizaci – například Zákon o zatímní úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy a některých jiných osob hospodářského práva č. 249/46 Sb. určoval pro JSČZ a JSSR státní náhradové příděly pro jejich rozpočty a činnost.

Při právních jednáních a sestavování právních smluv bylo používáno názvu Svaz zemědělství a lesnictví v likvidaci a to ještě po celý rok 1946. Právní subjektivitu nově vytvořený Jednotný svaz českých zemědělství neměl. V této situaci byl ovšem JSČZ jednou ze sedmi zájmových organizací²⁴ Národní fronty, z kterých byli voleni zástupci do Prozatímního Národního shromáždění. Mandát získali: rolník Ing. Jaromír Kafka, rolník Jaroslav Ledl, rolník Josef Míčka, malorolník Václav Mikuláš, rolník Josef Nepomucký, rolník Stanislav Novák, rolník František Novotný, rolník Josef Peňáz.²⁵

Zákon o zřízení JSČZ byl od roku 1945 připravován nejprve jako dekret prezidenta republiky o zřízení Jednotného svazu českých zemědělců a Jednotného svazu slovenských rolníků.²⁶ Tato myšlenka však byla opuštěna a od října 1945 byl připravován návrh zákona o organizaci zemědělců Republiky československé, nebo vládního nařízení o vzniku JSČZ, JSSR a Ústřední rady zemědělců.²⁷ Návrh byl předložen vládou dne 5. 2. 1946 Prozatímnímu národnímu shromáždění,²⁸ avšak přijat nebyl. Proto také některé orgány ministerstva vnitra považovaly JSČZ za spolek a vyžadovaly doklady, které musely dokládat fungující spolky.²⁹ JSČZ s tímto

24 Zástupci všénárodních zájmových organizací Národní fronty byli voleni z Ústřední rady odborů – 10 mandátů, Jednotného svazu českých zemědělců (není uváděno, že je to svaz v likvidaci) – 8 mandátů, Ústředního svazu obchodu – 2 mandáty, Ústředního svazu řemesel – 2 mandáty, Ústřední rady družstev – 4 mandáty, Ústředního národního tělovýchovného výboru – 3 mandáty, Svaz české mládeže – 3 mandáty.

25 Organizace československého státního zřízení. Přehled státních úřadů a veřejných institucí s rozvrhem jejich agend. Praha 1946, s. 53–60. Sociální demokrat Ing. Jaromír Kafka, byl členem výboru rozpočtového, zemědělského a živnostenského. Komunistka Jaroslav Ledl členem výboru ústavně-právního a zemědělského. Sociální demokrat Josef Míčka členem rozpočtového a zemědělského. Národní socialista Václav Mikuláš, členem výboru zemědělského. Komunistka Jan Nepomucký, členem výboru zemědělského. Národní socialista Stanislav Novák, členem výboru zásobovacího a zemědělského. Lidovec František Novotný členem výboru osídlovacího. Lidovec Josef Peňáz členem výboru rozpočtového a zdravotnického. Všichni vykonali poslanecký slib do ÚNS dne 28. 10. 1945.

26 NA, JSČZ, inv. č. 114, kart. 1. Z tohoto záměru bylo upuštěno a vyhlášen byl jen dekret č. 145/1945 opatření v oboru spolkovém.

27 Osnova prezidenta republiky o zřízení Ústřední rady zemědělců republiky Československé byla Přípravnému výboru Jednotného svazu českých zemědělců zaslána ministerstvem zemědělství dne 12. 10. 1945. NA, JSČZ, inv. č. 116, kart. 1.

28 http://www.psp.cz/eknih/1945pns/tisky/t0188_00.htm [16. 3. 2016].

29 Ještě dne 1. 3. 1949 v návrhu zákona nese označení Jednotný svaz rolníků Republiky československé a má být zřízen ve formě spolku. NA, JSČZ, kart. 1.

zařazením nesouhlasil, a proto požádal ministerstvo vnitra, aby vzalo na vědomí, že nebude ustanoven jako spolek, ale jako veřejnoprávní korporace. Toto postavení potvrzoval i oficiální adresář pro rok 1946, který přinášel *Přehled státních úřadů a veřejných institucí s rozvrhem jejich agend*. Zde je Jednotný svaz českých zemědělců uveden se všemi odbory a jejich přednosty.³⁰

Plnoprávné postavení JSČZ uznávala i Ústřední rada odborů. Ta na základě usnesení svého prezidia sdělila JSČZ, že dne 25. ledna 1946 jmenovala do jeho poradního sboru své zástupce, a zaslala mu toto rozhodnutí na vědomí dopisem dne 1. února 1946.³¹

Podle dochovaného organizačního přehledu JSČZ z roku 1946 bylo v Čechách a na Moravě 11 894 obcí. Místní sdružení JSČZ bylo ustaveno v Čechách v 6 108 obcích (tedy 75,4 %) a na Moravě v 1 662 obcích (48 %). Počet zemědělců byl v Čechách 292 296, na Moravě 120 857, z nich bylo členy JSČZ v Čechách 194 971 (66 %) a na Moravě 65 948 (54 %). Ze 112 politických okresů v Čechách byly ke dni 11. ledna 1946 ustanoveny okresní přípravné výbory ve 101 politických okresech. Na Moravě z celkového počtu 47 politických okresů bylo zřízeno 32 přípravných výborů.³²

V průběhu srpna a září 1946 zaslala řada okresních sdružení i jednotlivců předsedovi vlády Gottwaldovi telegramy se žádostí o urychlené přijetí zákona o JSČZ. Oznamovali, že v případě dále trvající absence zákona nemají podmínky pro splnění dvouletého plánu.³³

Nová, přepracovaná osnova zákona o JSČZ byla schválena vládou dne 18. října 1946 a předložena Ústavodárnému národnímu shromáždění. Ještě roku 1946 byl návrh také projednán v zemědělském výboru Ústavodárného národního shromáždění, kterému předsedal Václav Mikuláš. V ostatních výborech byl zákon projednáván až v červenci 1947 a schválen dne 11. července 1947 jako zákon o organizaci zemědělců Republiky československé č. 145/1947 Sb. Zákon byl publikován dne 14. srpna 1947 a účinnosti nabyl 15. srpna 1947 a schválil vznik tří zemědělských organizací – Jednotného svazu českých zemědělců, Jednotného svazu slovenských rolníků a Ústřední rady zemědělců Republiky československé. Tentýž zákon ustanovoval, že dosud fungující Jednoty jako členské organizace jsou součástí JSČZ, který je zodpovědný za jejich organizační i hospodářskou činnost. Jednalo se o Jednotu chovatelů domácího zvířectva, Jednotu zahrádkářů, Českou kynologickou jednotu, Jednotu rybářů, Jednotu včelařů, Mysliveckou jednotu, Ústřední svaz spolků chova-

30 Organizace československého státního zřízení. Přehled státních úřadů a veřejných institucí s rozvrhem jejich agend. Praha 1946, s. 322–324.

31 NA, JSČZ, inv. č. 114, kart. 1. Jmenování byli poslanci Antonín Zápotocký, Evžen Erban, Václav Cipro, Emil Vojanec.

32 NA, fond Ústřední výbor Komunistické strany Československa 1945–1989 (KSČ – ÚV), Generální sekretariát 1945–1951, sv. 156, arch. j. 1016.

33 NA, KSČ – ÚV, Kancelář Klementa Gottwalda, sv. 86, arch. j. 1055.

telů poštovních holubů, Československý svaz spolků holubářských. Zároveň vznikly odbory zelinářský, ovocnářský, zahradnický, vinařský a odbor pro léčivé byliny.³⁴

Vydáním zákona o organizaci zemědělců skončilo Jednotnému svazu českých zemědělců období nejasného právního postavení. Dne 4. října 1947 se zástupci Komunistické strany Československa a Československé strany sociálně demokratické dohodli na společném postupu při řešení důležitých zemědělských otázek. Jednou z nich byla dohoda o společném postupu při provádění zákona o JSČZ. Obě strany souhlasily s tím, že volby do JSČZ se mají konat až po parlamentních volbách. Dále se usnesly na zásadě paritního zastoupení stran v přípravném výboru JSČZ a JSSR, stejně tak v předsednictvu a okresních výborech. Souhlasili, aby v devítičlenném předsednictvu byli za KSČ místo dvou členů tři a stejně v tom samém zastoupení i v přípravném výboru a v okresních výborech. Mezi lesními odborníky v přípravném výboru měli být i zástupci sociálně demokratické strany.³⁵ Dne 9. října 1947 bylo na schůzce zástupců těchto stran Smrkovského³⁶ a Faita³⁷ dohodnuto, že zastoupení v přípravných orgánech bude paritní, ale pro KSČ bude parita zlepšena o jednoho člena ve všech okresních výborech. Dále bylo dohodnuto, že ústřední výbor bude šedesátičlenný + deset odborníků lesnických, zde bude mít KSČ dva členy nad paritu, tj. dvašedesát členů + deset lesnických odborníků, z čehož pět jmenuje ministerstvo zemědělství ze Státních lesů, a to čtyři členy KSČ a jednoho člena sociální demokracie. Zbývajících pět lesních odborníků bude vybráno z příslušné lesnické organizace. Předsednictvo ÚV JSČZ bude mít deset členů, z čehož tři budou členové KSČ, po dvou z ostatních stran a jeden ze Státních lesů, který bude zároveň členem KSČ. Předsednictvo stejně tak jako ÚV bude jmenováno ministrem a funkce budou rozděleny takto: předseda – člen sociální demokracie, generální tajemník – člen KSČ, I. místopředseda – lidovec, II. místopředseda – národní socialista.³⁸

Dne 12. prosince 1947 vydala Národní fronta usnesení o zemědělských zákonech, ve kterém konstatovala, že bylo dosaženo dohody o vytvoření přípravných výborů vrcholných zemědělských organizací, tj. Ústřední rady československých zemědělců, Jednotného svazu českých zemědělců a Jednotného svazu slovenských rolníků. Současně bylo konstатовáno, že volby do těchto organizací musí proběhnout nejpozději tři měsíce po volbách do Národního shromáždění.³⁹

Ministr zemědělství J. Ďuriš podle § 7 odst. 3 zákona ze dne 11. července 1947 č. 145 Sb. o organizaci zemědělců Československé republiky jmenoval dne 20. pro-

34 Tamtéž, inv. č. 1521, kart. 656.

35 NA, KSČ – ÚV, Generální sekretariát, sv. 155, arch. j. 1006.

36 Josef Smrkovský (1911–1974) v letech 1945–1948 předsedou Národního pozemkového fondu.

37 Josef Fait byl II. místopředsedou Národního pozemkového fondu, tedy náměstkem a podřízeným J. Smrkovského.

38 NA, KSČ – ÚV, Generální sekretariát, sv. 155, arch. j. 1006.

39 NA, fond Július Ďuriš, nezpracováno. Edice rovněž Pšeničková, Jana: Zemědělské družstevnictví. Kolektivizace zemědělství. Podmínky pro vznik JZD 1947. Praha 2005, s. 318–319 (Edice dokumentů Státního ústředního archivu v Praze).

since 1947 po dohodě se zástupci Národní fronty nový přípravný výbor JSČZ, pověřený vedením agendy až do zvolení ústředního výboru.⁴⁰ Tento přípravný výbor byl sestaven z dvaasedmdesáti členů. O svém jmenování se členové dozvěděli dne 6. ledna 1948. Oproti předsednictvu přípravného výboru ze dne 28. května 1945 byl ve funkci generálního tajemníka potvrzen na místo Antonína Volavky dosavadní místopředseda Josef Nepomucký. Předsedou zůstal i nadále Václav Mikuláš. Složení přípravného výboru bylo na základě stranického systému, tři nekomunistické strany⁴¹ do něho vyslaly po 17 členech, Komunistická strana Československa 21 členů. Z celkového počtu členů přípravného výboru bylo deset lesních odborníků. Předsednictvo: předseda – Václav Mikuláš (ČSNS), generální tajemník – Josef Nepomucký (KSČ), I. místopředseda Ing. Dr. Rostislav Sochorec (ČSL), II. místopředseda Josef Kočí (ČSSD), III. místopředseda – Josef Tatiček (KSČ) a členové předsednictva: Ing. Jaroslav Vyleta (KSČ), Bohumil Hrbek (ČSNS), Josef Nepraš (ČSL), Antonín Kekus (ČSSD).

Členy Přípravného výboru JSČZ⁴² za KSČ byli jmenováni: Jan Bernatský, rolník; Josef Cink, rolník; Milada Čančíková, tajemnice; Josef Janouš, zahradník a poslanec ÚNS; Ing. Neklan Kněžek, inspekční úředník ředitelství státních lesů a statků; František Mareček, zahradník; Anna Marková, rolnice; Metoděj Omasta, rolník (zproštěn funkce dne 15. ledna 1948 a nahrazen Zdeňkem Kubíkem, zemědělským tajemníkem); Jindřich Pešák, rolník a poslanec ÚNS; František Podlaha, rolník; Ing. František Pokorný, vedoucí ředitelství státních lesů a statků; Antonín Havlíček, rolník; Bohumil Housek, rolník; Jaroslav Šimon, rolník; Tomáš Zaviacíč, rolník; Antonín Volavka, zemědělský pracovník; Josef Smrkovský, předseda NPF a poslanec ÚNS; Ing. Miroslav Němec, lesní rada. Za stranu národně socialistickou: Stanislav Novák, rolník a poslanec; František Nový, rolník; Josef Kajdana, rolník; Václav Lednický, rolník; Jan Míšek, malorolník; Milena Zázvorková-Hanzlová, choť rolníka; Jaromír Krček, rolník; Ladislav Korábek, malorolník; Antonín Hájek, rolník; Josef Musil, rolník; Jan Starý, rolník; František Dřevo, rolník; Josef Žižlavský, rolník; Ing. Josef Lázňovský, vrchní lesní rada; Ing. Jakub Jíral, vrchní lesní rada.

Za Československou stranu lidovou: Alois Lejslal, rolník; František Straka, rolník; Jaromír Kublák, rolník; Gabriel Novák, rolník; Josef Tomášek, rolník a poslanec ÚNS; Josef Sedlák, rolník; František Štambachr, rolník a poslanec ÚNS; František Novotný, rolník; František Beneš, rolník; Vojtěch Valkoun, rolník; František Desenský, rolník a poslanec ÚNS; Alois Soukup, rolník a poslanec ÚNS; Alois Urbánek, rolník; Ing. A. Hollmann, úředník; Ing. Jan Krejčíř, lesmistr.

---

40 NA, KSČ – ÚV, Kancelář Klementa Gottwalda, sv. 86, arch. j. 1054.

41 Jednalo se o Československou stranu národně socialistickou, Československou stranu lidovou a Československou stranu sociálně-demokratickou.

42 NA, KSČ – ÚV, Zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 614.

Za Československou sociální demokracii: Antonín Černý, rolník; Antonín Hrdlička, maloroľník; Blažej Plic, roľník; Oldřich Smejkal, maloroľník; Alois Ušák, roľník; Jan Stuchlík, roľník; Václav Plaček, roľník; František Novotný, roľník; Josef Novák, roľník; Benedikt Slavík, maloroľník; Jan Bém, roľník; Antonín Šohaj; Antonín Trubecký; Dr. Ing. Jan Frič, vrchní lesní rada; Ing. Karel Aksamit, vrchní lesní rada. Ve stejný den bylo jmenováno i předsednictvo a členové Jednotného svazu roľníků.

Zákonem byly přesně stanoveny úkoly a poslání Jednotného svazu českých zemědělců, Jednotného svazu slovenských roľníků a Ústřední rady zemědělství, dále povinné členství v obou svazech, orgány jednotlivých složek a jejich volby, postavení pražské a brněnské úřadovny a postavení zaměstnanců. Teprve tímto zákonem byl výslovně JSČZ prohlášen za právního nástupce Svazu zemědělství a lesnictví a JSSR za právního nástupce Rolnické komory v Bratislavě. Oběma bylo uloženo dokončení likvidace těchto svých předchůdců.

První schůze zákonem schváleného Přípravného výboru JSČZ se konala 21. ledna 1948. Zde bylo deklarováno, že Přípravný výbor zastupuje JSČZ do prvních řádných voleb.⁴³

Po únorových událostech roku 1948 byl v JSČZ ustaven akční výbor Národní fronty a odvolání členové přípravného výboru, kteří nesouhlasili s postupem KSČ – členové Sochor, Kočí, Nepraš a předseda Mikuláš. Dne 29. února 1948 byl vyhlášen nový 70 členný akční výbor JSČZ.

Z postojů některých členů proti únorovým událostem vyvodil tedy výbor JSČZ důsledky⁴⁴ a ministr J. Ďuriš jmenoval 3. března 1948 nový přípravný výbor, jehož novým předsedou byl Josef Nepomucký a novým generálním tajemníkem Josef Zlesák. Podle hlášení o stavu v JSČZ ze dne 12. dubna 1948 měla závodní organizace KSČ 181 členů do února 1948, v dubnu téhož roku již 412 členů. Také byla provedena nová volba výboru ROH. Od 1. dubna 1948 byl výbor sestaven z osmi členů, všichni byli členy KSČ.⁴⁵

V květnu 1948 se v Praze poprvé konala konference zemědělských žen.⁴⁶

JSČZ vypracoval nový návrh zákona o jednotné organizaci zemědělců. Protože přijetím zákona o zemědělské dani č. 49/1948 byla zrušena dosavadní pozemková daň a tak i financování JSČZ, přinášel nový návrh zákona představu o zřízení JSČZ na podkladě spolkového zákona s dobrovolným členstvím a zároveň s členskými příspěvky. JSČZ měl v návrhu zákona navrženu poradní náplň, obdobně jako ROH. Návrh také předpokládal zrušení krajských výborů a snížení počtu pracovníků ústředí. Návrh zákona však nebyl předložen, protože usnesením ÚV KSČ ze 4. lis-

43 NA, JSČZ, inv. č. 121, kart. 1.

44 Seznam členů, kteří byli přeloženi do „trvalé dovolené“ a těch, s kterými byl rozvázán pracovní poměr bez výpovědní lhůty, je obsažen v knize evidence smluvních zaměstnanců. NA, JSČZ, kn. 414.

45 NA, KSČ – ÚV, Generální sekretariát, sv. 156, arch. j. 1016.

46 NA, KSČ – ÚV, Zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 610.

topadu 1949 bylo rozhodnuto, že se na dosavadních zákonných předpisech o JSČZ nemá nic měnit.

Na základě usnesení vlády ze dne 7. prosince 1948 byly včleněny do JSČZ tyto organizace: Svaz chovatelů hospodářského zvířectva pro Čechy, Svaz chovatelů hospodářského zvířectva pro Moravu, Jednota pěstitelů chmele v Žatci, Jednota podřipských pěstitelů chmelu pro skupinu polabskou a povltavskou se sídlem v Roudnici, Jednota pěstitelů chmele v Ústěku, Zemský moravský spolek pěstitelů chmele v Tršici, Ústřední lnářský svaz Republiky československé, Československá jednota ovocnická, Jednota nabyvatelů půdy bývalých zaměstnanců, Ústřední svaz vinařů v Brně, Ústřední svaz pěstitelů zeleniny a raných zeměků, Ústřední sdružení pěstitelů raných brambor, Spolek „Péče o zdraví venkova“. Jednalo se o organizace, jejichž členská základna byla tvořena výhradně rolníky.

Dále bylo rozhodnuto o přičlenění těchto organizací k JSČZ: Jednoty rybářů, zahrádkářů, včelařů, myslivecké spolky, chovatelé drobného hospodářského zvířectva, kynologové, chovatelé poštovních holubů. Členy těchto jednot byly i nezemědělci.

Československý ústav pro výzkum veřejného mínění provedl v prosinci 1949 šetření s názvem „Výzkum vesnice“. Jedna skupina otázek směřovala na JSČZ. Výsledkem šetření bylo, že členové JZD a komunisté mají příznivější poměr k JSČZ než nečlenové a nekomunisté, zároveň ti, kteří nemají kladný vztah k JZD, nejsou ani příznivci JSČZ. Věk a pohlaví respondentů nehrál roli.⁴⁷

Roku 1948 vznikající Ústřední akční výbor Národní fronty byl tvořen pětapadesáti členy, z nich bylo šest zástupců JSČZ.⁴⁸ Jednalo se o Josefa Nepomuckého, Františka Kutíše,⁴⁹ Václava Pavlíčka,⁵⁰ Karla Knora, Josefa Drbala a Jaroslava Šibravu.

ÚV KSČ a další složky KSČ však začaly již roku 1948 kritizovat politickou práci JSČZ. Situace se nezlepšovala ani v následujících letech.⁵¹ Politická a organizační funkce jako jediná náplň ÚV JSČZ byla stále shledávána jako nedostatečná.⁵² Proto

47 NA, fond Ďuriš Július, nezpracováno. Československý ústav pro výzkum veřejného mínění „Výzkum vesnice“ prosinec 1949.

48 NA, Ústřední výbor Národní fronty 1945–1968 (ÚV NF), Předsednictvo ústředního výboru Národní fronty 1948, inv. č. 182, kart. 7. – jde o nějaký konkrétní dokument?

49 František Kutíš (1908–1970) poslancem NS v letech 1952–1964.

50 Václav Pavlíček (1901–?) poslancem NS v letech 1948–1953.

51 Příkladem může být zpráva organizačního sekretariátu ÚV KSČ ze dne 29. 11. 1949, který shledal nedostatečnou práci JSČZ v oblasti masové politické práce mezi rolníky. Kritizoval místní organizace, které „nedostatečně pomáhaly malým rolníkům a neomezovaly vesnické boháče“ a tak neplnily politické úkoly na vesnici. Shledal, dle zásad NF, nesprávné složení funkcionářských sborů jednotlivých místních organizací. NA, ÚV KSČ, sekretariát, sv. 7, arch. j. 97.

52 V plánu na rok 1949 (ze dne 28. 1. 1949) byly tyto úkoly pro vzdělávací odbor: *zvýšit politické uvědomění u všech zaměstnanců JSČZ i u funkcionářů a systematické jejich školení, odborné školení zaměstnanců i členských kádrů, organizovat politické i odborné přednášky na vesnici, v dohodě s ministrem zemědělství organizovat hovory se zemědělci o vstřícných plánech a jak zajistit jejich splnění. Agitační a propagační plán práce doporučoval: Slovem tiskem a obrazem a filmem vysvětlovat budovatelské*

byl předložen dne 11. 2. 1950 návrh na vytvoření nového vedení ústředí. Vedení bylo rozšířeno o tři členy na dvanáctičlenné. Své pozice obhájili Josef Nepomucký, Josef Tatíček, Josef Zadrobílek, Josef Zlesák a Anna Mrskošová – všichni členové KSČ. Nově byli do funkcí jmenováni čtyři členové KSČ, dva lidovci a jeden zástupce Československé strany socialistické.⁵³

Podle hlášení krajských organizací vznikaly nové místní organizace ještě v lednu 1952. Je tedy patrné, že ještě v této době se na ukončení činnosti JSČZ vážně nepomýšlelo.⁵⁴ V únoru 1952 komunističtí předsedové ústředních výborů JSČZ i JSSR v čele s ministrem zemědělství Josefem Nepomuckým⁵⁵ podali návrh na dobrovolný rozchod obou zemědělských organizací. Tento návrh ÚV KSČ schválil.

Dne 13. 3. 1952 se konala porada komunistů, členů ÚV JSČZ, společně s předse- dy a tajemníky krajských výborů JSČZ.⁵⁶ Na tomto setkání byly dohodnuty podrobnosti rozchodu JSČZ. Těto poradě předcházelo usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ dne 6. 3. 1952 o návrhu organizačního zajištění dobrovolného rozejití JSČZ a JSSR. Následovala tajná zpráva předsedy Národního shromáždění JUDr. Oldřicha Johna⁵⁷ adresovaná Janu Felcmanovi, náměstkovi generálního tajemníka ÚAV NE, která podrobně popisovala postup dobrovolného rozejití.⁵⁸ Dne 14. března 1952 bylo tedy vyhlášeno na rozšířeném předsednictvu rozhodnutí o dobrovolném rozchodu JSČZ.⁵⁹ Rozhodnutí ze dne 15. března 1952 publikoval denní tisk⁶⁰ a od- vysílal rozhlas.⁶¹

úkoly. Propagovat přístupnou formou nové metody zemědělské výroby a jejich výhody. Činnost osvě- tová měla za úkol: Nahradit agrární ideologii, t. j. stavovskou kulturu selství, půdy apod. kulturou pracujících člověka, kulturou nového společenského života. Ustavit další kulturní družstva. Podpořit tvořivost našeho vesnického lidu. Více NA, ÚV NE, kart. 8. Pracovní plán složek obrozené Národní fronty a Ústředního akčního výboru Národní fronty na rok 1949.

53 Za KSČ byli nově jmenováni rolník Karel Hajšman, rolník Josef Pecina, bývalá zemědělská tajemni- ce Milada Čančíková a krajský tajemník JSČZ Miroslav Tvrdlík. Za lidovce poslanec Jaroslav Krato- chvíl, rolník František Ovesný. Za socialisty poslanec Vlasák; NA, KSČ – ÚV, Zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 610.

54 NA, JSČZ, inv. č. 243, kart. 26.

55 Předseda JSČZ Josef Nepomucký byl zároveň od 10. 9. 1951 do 14. 9. 1953 ministrem zemědělství.

56 NA, KSČ – ÚV, Zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 610.

57 JUDr. Oldřich John byl předsedou NS od 10. 6. 1948 do 15. 9. 1953.

58 NA, ÚV NE, inv. č. 147, kart. 201.

59 Tamtéž.

60 Například: Dopis ústředního výboru JSČZ prezidentu republiky, Zemědělské noviny, roč. 8. č. 65, 16. 3. 1952, s. 1. „Váženy soudruhu presidente! Předsednictvo Jednotného svazu českých zemědělců, rozšířené o krajské předsedy a tajemníky, sešlo se dnes, aby porokovalo o otázkách dalšího vývoje v zemědělské politice a zemědělské výrobě. Došli jsme k přesvědčení, že Jednotný svaz českých zemědělců splnil svůj důležitý úkol při výstavbě našeho zemědělství a při budování jednotných ze- mědělských družstev i při tvoření svazku malých a středních rolníků s dělnickou třídou. Uvědomili jsme si, že v přítomné době velkého přerodu zemědělské malovýroby v socialistickou velkovýrobu stávají se nositelem tohoto masového hnutí jednotná zemědělská družstva...“

61 NA, ÚV NE, inv. č. 2364, kart. 1350. K tomuto blíže Jech, Karel: Kolektivizace a vyhánění sedláků z půdy, Praha 2008, s. 148–149.

Likvidační práce řídila likvidační komise v čele s dosavadním generálním tajemníkem Vojtěchem Maškem. Svoji činnost ukončila dne 6. prosince 1952, kdy podala zprávu o ukončení činnosti ministerstvu zemědělství. Přičleněné Jednoty byly na návrh ministra vnitra přetvořeny v zájmové skupiny při národních výbo-rech. Vesnické divadlo, které bylo také součástí JSČZ, přešlo od 1. ledna 1953 do resortu ministerstva školství, věd a umění.⁶²

Poslední schůze všech krajských tajemníků se konala dne 23. dubna 1952. Podle zpráv jednotlivých krajských tajemníků se likvidace místních sdružení JSČZ dařila bez problémů tam, kde fungovala JZD. Pokud nebylo JZD ve vesnici dosud založeno, nebo fungovalo JZD prvního typu, nechťeli členové zánik JSČZ připustit.⁶³

Právní postavení a úkoly Jednotného svazu českých zemědělců

Fungování JSČZ vymezoval zákon č. 145/1945 Sb. Stanovy Svazů (českého i slovenského), jednací řády a jejich změny bylo třeba předkládat vládě ke schválení a ministr zemědělství je následně vyhlásil v Úředním listě a v Úředním věstníku.

JSČZ sdružoval zemědělce slovanských národností československé státní příslušnosti. Náleželo mu především:

- řídit organizaci odborového zemědělského hnutí,
- zvelebovati zemědělskou a lesní výrobu,
- zabezpečovat, aby zemědělci byla zajištěna spravedlivá odměna za jeho práci, zejména při zpeněžení jeho výrobků,
- starat se o kulturní život zemědělců,
- zabezpečit, aby zemědělcům byla umožněna účast v budování a správě hospodářských, kulturních a sociálních zařízení pro zemědělce, zejména také v budování a ve správě zemědělského průmyslu a obchodu se zemědělskými výrobky a taková zařízení budovat a spravovat,
- vést v patrnosti přehled o celkovém stavu potřeb zemědělců a pečovat o jejich uspokojení a spolupůsobit při tvorbě cen,
- činit opatření na podporu zemědělců postižených živelními pohromami,
- sjednávat v zastoupení zemědělců závazné pracovní a mzdové dohody v zemědělství a lesnictví.

Podle zákona byl JSČZ zájmovou organizací zemědělců, která zastupovala výlučně jejich zájmy a podávala prostřednictvím Rady návrhy a posudky ve věcech týkajících se zemědělství a lesnictví zákonodárným sborům, vládě a příslušným úřadům. V zásadních otázkách, týkajících se zemědělství a lesnictví, byly úřady

---

62 NA, ÚV NE, inv. č. 2364, kart. 1350.

63 Tamtéž, inv. č. 243, kart. 26. Podrobná studie o likvidaci JSČZ v konkrétním okrese viz Šikula, Martin: Poslední rok trojice spolků před 60 lety (nejen) v okrese Žďár nad Sázavou (Likvidace JSČZ, ČSŽ a ČOS v roce 1952 na příkladu regionů českomoravského pomezí. Západní Morava 2012, s. 26–59.

povinny vyslyšet Svaz a přihlížet k jeho vyjádření a návrhům. Ministr zemědělství mohl v dohodě s příslušnými ministry, po případě s předsedou nejvyššího úřadu cenového přenést na Svaz úkoly veřejného zájmu. K provádění vlastních úkolů mohl Svaz ukládat povinnost svým členům a v oboru přenesené působnosti i nečlenům.

Členství v Jednotném svazu českých zemědělců

Členství automaticky náleželo:

- vlastníkům (spoluvlastníkům), pachtýřům a jiným uživatelům zemědělské nebo lesní půdy, ze které se platila pozemková daň - kromě zahrádek a zahrádkových kolonií - o výměře 1 ha a výše, starší 18 roků, kteří na půdě sami hospodařili,
- zemědělským, chmelařským, vinařským, lnářským, zemědělsko-osvětovým, zemědělsko-zahradnickým a zahrádkářským, lesnickým, mysliveckým, šlechtitelským a chovatelským organizacím a jiným podobným zařízení,
- dále byly členy Svazu: stát, svazky územní samosprávy, jiné právnické osoby a nadace, hospodařící na vlastní účet na zemědělském nebo lesním majetku.

O členství v JSČZ se mohli ucházet:

- rodinní příslušníci osob, které jsou automaticky členy, dále vlastníci (spoluvlastníci), pachtýři a jiní uživatelé zemědělské a lesní půdy, pokud hospodařili na půdě o výměře menší než 1 ha a byli starší 18 roků. Členství těchto osob bylo podmíněno převážnou činností na zemědělské nebo lesní půdě.
- učitelé a profesori zemědělských a lesnických škol a odborní zemědělství a lesní zaměstnanci.

O členství se nemohly ucházet osoby státně nespolehlivé. Například tedy ti, kteří byli členy Vlajky, a ti, kteří byli vedoucími funkcionáři Svazu pro spolupráci s Němci, České ligy proti bolševismu, Kuratoria pro výchovu mládeže, Svazu zemědělství a lesnictví.⁶⁴

Vnitřní organizace Jednotného svazu českých zemědělců

Zákon určoval také vnitřní strukturu JSČZ. Svaz se dělil na místní a okresní sdružení. Místní sdružení vznikala v každé obci, pokud to vyžadovaly okolnosti, mohlo fungovat se souhlasem předsednictva JSČZ pro několik obcí jen jedno místní sdružení. Okresní sdružení bylo zřízeno zpravidla v každém soudním, případně správním okrese.

Orgány místních sdružení JSČZ byly: valná hromada, místní výbor, který se skládal z předsedy, místopředsedy a ze šesti dalších členů, místního důvěrníka jednotlivých výrobních odvětví (řepařů, majitelů lesů, chmelařů, vinohradníků, bram-

64 NA, KSČ – ÚV, Zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 610. Osoby státně nespolehlivé byly definovány Dekretem prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. ze dne 19. 5. 1945 o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Madarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.

borářů, lnářů, chovatelů koní, skotu, vepřového bravu apod.), místní důvěrnice zemědělských žen a místního důvěrníka zemědělské mládeže.

Orgány okresních sdružení JSČZ byly: okresní sjezd, který se skládal z volených delegátů místních sdružení, jimiž byli členové výboru místního sdružení z příslušného obvodu; okresní výbor, který se skládal z předsedy, místopředsedy a dalších deseti členů, kteří byli voleni, a z předsedů okresních odborů jednotlivých výrobních odvětví, kteří měli pouze hlas poradní; vedoucí úředník úřadovny okresního sdružení (sekretariátu) byl členem okresního výboru s hlasem poradním; okresní odbory jednotlivých výrobních odvětví, které se skládaly z důvěrníků místních sdružení; okresní odbory žen, které se skládaly z místních důvěrnic žen a okresní odbory mládeže, které se skládaly z místních důvěrníků mládeže.

Centrálními orgány JSČZ byl ústřední sjezd, který se skládal z volených delegátů okresních sdružení; ústřední výbor, který se skládal ze šedesáti volených členů, dále z předsedů ústředních odborů a z předsedů přičleněných organizací, kteří měli pouze hlas poradní; předsednictvo, které se skládalo z předsedy, dvou místopředsedů, generálního tajemníka a čtyř dalších členů; ústřední odbory jednotlivých výrobních odvětví, které se skládaly z předsedů a místopředsedů příslušných oblastních sdružení zřízených pro jednotlivá výrobní odvětví.

Pro obstarávání odborné a zvelebovací činnosti Jednotného svazu českých zemědělců byly zřízeny úřadovny pro zemi Českou se sídlem v Praze a pro zemi Moravskoslezskou se sídlem v Brně. Dozor nad prováděním těchto úkolů vykonávali členové ústředního výboru dotyčné země.

Vydavatelská činnost

Vydavatelská činnost Jednotného svazu českých zemědělců se orientovala na osvětu zemědělských pracovníků. JSČZ vydával deník *Zemědělské noviny* a měl rozhodující účast v nakladatelství Brázda. Knižní produkci zastupují především tyto tituly:

Odčítáme Bílou horu: proslovy z manifestace na Bílé hoře dne 1. července 1945. Praha 1945, 29 s.

K devadesátému výročí založení Rolnicko-lučebního ústavu výzkumného [1855–1945]. Praha, 1945, 39 s.

Mikota, J. (ed.): V upomínku na okresní družstevní den a I. národní dožínky v Jaroměři. Jaroměř 1945. 32 s.

Koláček, Stanislav – Chyský, Václav - Řezáč, Jindřich: Jak zvýšit užitkovost skotu. Praha, 1948, 63 s.

O zemědělské dani: Jednotný svaz českých zemědělců informuje zemědělce. In: *Zemědělské aktuality* 26. Praha 1948, 42 s.

Brůna, Otakar – Nekvinda, Václav: Od brigády ke kulturnímu družstvu. In: *Sbírka článků o zakládání kulturních družstev*. Vysoké Mýto 1948, 68 s.

Jednotný svaz českých zemědělců informuje zemědělce o zemědělském úvěru. In: Zemědělské aktuality. Praha 1948.

Lamberk, Karel: Osnovy přednášek pro kursy lidových agronomů a školení zemědělců v pohraničí. Praha 1949, 105 s.

Jednotný svaz českých zemědělců: Směrnice pro zemědělská vyživovací střediska: (ZVS). Praha 1949, 23 s.

Jak vyřešili v JZD Veleň odměňování za práci. Usnesení členské schůze v JZD Veleň o normování zemědělské práce. Praha 1950, 36 s.

Jarními pracemi k vyšším sklizním. Praha 1950, 87 s.

JZD Vinařice připravují žňové a podzimní práce. Praha 1950, 14 s.

Provozní řády jednotných zemědělských družstev na Velehradě a ve Veleni. Praha 1950.

Periodický tisk vydávaný Jednotným svazem českých zemědělců⁶⁵

Zemědělské noviny – list Jednotného svazu českých zemědělců. Poslední číslo s tímto podnázvem je roč. 9, č. 37 (1953). Od 15. listopadu 1950 do 30. prosince 1951 vycházela mutace s pravidelnou rubrikou: Zemědělské noviny Brněnského kraje,

Zahradnické listy – odborný a hospodářský časopis československého zahradnictví. Od roku 1948 s podnázvem ústřední list jednoty zahradníků,

Beseda venkovské rodiny – týdeník ministerstva zemědělství vydávaný za spolupráce Jednotného svazu českých zemědělců (spojené časopisy Venkovská žena a Beseda naší rodiny),

Náš chov – s podnázvem: Věstník jednotného svazu českých zemědělců (od r. 1945); Odborný časopis pro živočišnou výrobu (od r. 1946); Věstník Svazu chovatelů hospodářského zvířectva v Praze a v Brně (od r. 1948); Časopis pro živočišnou výrobu (od r. 1949),

Stráž myslivosti – myslivecký věstník spolků sdružených v Československé myslivecké jednotě,

Chovatel – odborný časopis Jednoty chovatelů drobného zvířectva,

Československý rybář – orgán Jednoty českých rybářů v Praze a Zvazu rybářských spolků a družstev na Slovensku v Žilíně,

Ovocnické rozhledy – Věstník Československé jednoty ovocnické v Praze,

Včelař – odborný měsíčník včelařský,

Český chmelař – odborný časopis chmelařský,

Přítel zahrad – časopis Svazu zahrádkářů,

Poštovní holub – jediný český odborný měsíčník pro pěstitele a příznivce poš-

65 NA, KSČ – ÚV, zemědělské oddělení, sv. 47, arch. j. 610. Články vydané v periodickém tisku, které se zabývají problematikou JŠČZ byly sepsány v rámci grantového projektu „Kolektivizace venkova v Československu 1945–1960“ (1. 1 České země „Boj s reakcí“ Jednotný svaz českých zemědělců), podpořeného GA ČR (registrační číslo 403/06/0050), Praha 2006. http://wwwold.pef.czu.cz/kolektivizace/documents/Bibliografie_kolektivizace_1.1.pdf [10. 3. 2016]

tovních holubů v republice Československé,

Milotický hospodář,

Rádce z Předmostí – Odborný časopis zahrádkářský, chovatelský a zemědělský,

Vinařský obzor – časopis věnovaný zájmům viničního a sklepního hospodářství.

Der Einheitsverband der Landwirte der Tschechoslowakei

Im Jahr 1938 wurde die Tätigkeit der einheitlichen Landwirtschaftsräte in Böhmen neu geregelt. Durch den Regierungsbeschluss Nr. 294/1942 wurden die Landwirtschaftsräte völlig abgeschafft, und es wurde der Verband für Land- und Forstwirtschaft für Böhmen und Mähren eingerichtet. Nach dem Zweiten Weltkrieg brach eine unbändige Säuberung des Verbands von Kollaborateuren und Verrätern aus. Der Verband für Land- und Forstwirtschaft trat in Liquidation. Es sollte die Tätigkeit seines Nachfolgers, des Einheitsverbands der Landwirte der Tschechoslowakei, schnell gebilligt werden. Die Vertreter des Verbands für Land- und Forstwirtschaft kündigten die Beendigung seiner Tätigkeit zum 31.12.1945 an. Gleichzeitig wurde der Einheitsverband zu seinem vollberechtigten Nachfolger erklärt. Trotz seiner unklaren rechtlichen Stellung gab der Einheitsverband zahlreiche Zeitschriften und Zeitungen heraus, er hatte einen Vertreter in der Verfassungsgebenden Nationalversammlung der Tschechoslowakei und war auf der Republik-, Kreis- und Gemeindeebene tätig. Diese Stellung wurde erst am 15.8.1947 gesetzlich verankert. Es wurde begonnen, den Vorbereitungsausschuss des Einheitsverbands zusammenzustellen. Dieser nahm erst Anfang 1948 seine Arbeit auf, gleichzeitig übernahm er die faktische Leitung des Verbands. Der Zentraltag, das Zentralkomitee, der Vorstand und die Zentralgewerkschaften in einzelnen Produktionsbereichen waren zentrale Stellen des Verbands. Im Jahr 1948 wurden auch seine politischen Aufgaben festgelegt, zudem wurde beschlossen, die Interessensorganisationen in der Land- und Forstwirtschaft dem Verband anzuschließen. Vor allem das Zentralkomitee der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei stellte die Aufgabenerfüllung durch den Verband in Zweifel, Anfang des Jahres entschied es über dessen freiwillige Auflösung. Die Öffentlichkeit wurde am 15.3.1952 über die freiwillige Auflösung informiert.

Unified Union of Czechoslovak Farmers

In 1938, the system of unitary agricultural councils was put on the national basis. By force of the Governmental decree Nr. 294/1942 Coll., the agricultural councils were abolished and substituted by a new Union of Agriculture and Forestry (Verband für Land - und Forstwirtschaft für Böhmen und Mähren). After the end of the war, the spontaneous cleansing of the Union from Nazi collaborators and traitors took place, the Union was gradually put into liquidation. A speedy authorisation of its successor body – Unified Union of Czechoslovak Farmers (JSCZ) – was generally expected. The representatives of the Union of Agriculture and Forestry announced its abolition as of December 31, 1945, and the JSCZ was proclaimed its *sui juris* successor body. Despite its vague legal status, the JSCZ published a number of periodicals, newspapers, it had a representative in the Constituent National Assembly of Czechoslovakia and worked on the local, district, and state-wide level. This status was first confirmed by the law on august 15, 1947, when the preliminary committee of the JSCZ was being put to-

gether, yet, this started working only at the beginning of the year 1948 when it took over the actual management of the union. The central bodies of the union were the central congress, the central committee, the union board, and the central trade unions of production branches. In 1948, the new delimitation of political tasks was approved and it was decided to incorporate interest organisations from the field of agriculture and forestry into JSČZ. The fulfilment of these tasks was, however, put into question by the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia that decided, at the beginning of the year, about the voluntary dissolution of the union. The general public was informed about the voluntary dissolution on March, 15, 1952.